

Тихоненко О.В. Формування лінгвокраїнознавчої, міжкультурної та комунікативної компетентностей у навчанні української мови як іноземної. *Інновації та традиції у мовній підготовці студентів: тези доповідей Міжнародного науково-практичного семінару*(8 грудня 2020р.). Харків: ХНУБА, 2020. С.203-206.

Тихоненко О.В.
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна
e-mail: tykhonenko_olena@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ, МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Інтеграція України в європейське співтовариство надає великі можливості для здобувачів знань у плані міжкультурної взаємодії, водночас висуває нові вимоги до стандартів освіти, зокрема оволодіння мовою держави на тому рівні, який дозволить ефективно співпрацювати з представниками інших національностей.

Найважливішим завданням у навчанні української мови як іноземної є формування й підтримання мотивації учнів до вивчення мови та культури країни, обраної для здобуття освіти.

Для розвитку вмінь міжкультурної комунікації, оволодіння елементами мовного етикету, вироблення позитивного ставлення до побуту й культури іншої країни необхідно цілеспрямовано долучати до змісту занять матеріал лінгвокраїнознавчого змісту, поєднуючи аудиторну й позааудиторну роботу, оскільки це ефективний процес формування комунікативних умінь і навичок, лінгвістичної та міжкультурної компетентностей. Міжкультурний акт не може здійснюватися без розуміння національно-культурного й історичного змісту спадщини України та її державної мови. Тому необхідно вивчати і застосовувати різні методики формування лінгвокраїнознавчої компетенції. Тому особливу увагу зосередимо на дієвому виді позааудиторної роботи – навчальній екскурсії, яка вважається засобом інтенсифікації навичок говоріння, аудіювання, побудови діалогу тощо, однією з ефективних форм роботи з іноземними учнями. Екскурсію розуміють як форму організування навчання, яка дозволяє проводити спостереження, а також вивчення предметів, явищ, процесів у звичайних умовах [2, с.167]. Як бачимо, з погляду педагогіки, екскурсія видається специфічним навчально-виховним заняттям, перенесеним відповідно до певної освітньої або виховної мети до музею, на виставку, виробництво, по місту тощо. Як і заняття, означений захід передбачає особливу організацію взаємодії викладача і здобувачів знань. Безумовно, підготовча робота перед екскурсією знайомить іноземців з необхідною базовою лексикою, дозволяє їм розширити активний і пасивний словник. Формування лінгвокраїнознавчої компетентності здійснюється на тлі діалогу культур з урахуванням відмінностей у соціокультурному сприйнятті світу, що сприяє досягненню міжкультурного порозуміння між учасниками освітньої діяльності.

Тематична навчальна екскурсія занурює іноземців у світ культури й побуту іншої країни. Вони відчувають, що мова, яку вивчають, на деякий час стає невід'ємним засобом спілкування й отримання різноманітної унікальної інформації в буденному житті місцевих

мешканців. Завдяки взаємодії іноземців з носіями української мови формується міжкультурна компетентність.

Навчальна екскурсія, застосовувана в процесі навчання, є ефективним способом у розвитку продуктивної мовленнєвої діяльності, полягає в одночасному навчанні мови та культури як її невід'ємних складників. У ході проведення навчальної екскурсії важливими є передекскурсійний, основний і завершальний етапи [1, с.604]. На передекскурсійному етапі, що проходить в аудиторії, спочатку засвоюють лексику і читають тексти (наприклад: «Харків», «Агроуніверситет», «Музей І. Рєпіна» та ін.), виконують передтекстові та післятекстові вправи, переглядають тематичні ілюстровані стенди, світлина іноземців з екскурсій попередніх років. Основний етап передбачає навчальну екскурсію з відповідної теми (по місту, до історичного музею, у дендропарк тощо). На завершальному етапі – в аудиторії, здійснюється перевірка засвоєння матеріалу з теми і проведеної навчальної екскурсії. Важливим етапом цієї роботи може бути не тільки бесіда, а й невеликі монологічні висловлювання іноземних студентів після екскурсії, де вони реалізують отримані й закріплені знання. Такого роду екскурсії матимуть навчальний результат, якщо студенти будуть до них підготовлені, а їхня мовленнєва діяльність мотивована. Іноземні учні починають усвідомлювати, що мова, яку вони вивчають, є для них не лише засобом спілкування, а й засобом отримання різноманітної інформації.

Очевидно, що поєднання аудиторного заняття і навчальної екскурсії з відповідної теми посилює зацікавленість до української мови та української культури, а також сприяє формуванню міжкультурної компетентності завдяки новому країнознавчому матеріалу, адаптуванню іноземця до іншої культури, національних особливостей і побуту українців, розвитку сприятливих взаємовідносин між носіями мови, закріпленню лексико-граматичного матеріалу шляхом занурення в реальну буденність позааудиторного заходу.

Важливо, щоб тема екскурсії спиралася на лексику і граматику, уже засвоєну на заняттях. Під час екскурсії цей матеріал має бути активізованим і закріпленим у процесі комунікації. Тому ефективність навчальної екскурсії може досягатися саме на етапі базового оволодіння мовою.

Введення до навчальної програми заняття як навчальної екскурсії по місцях пам'яток дозволяє поєднувати культурне просвітництво іноземців з ефективним розвитком їхніх мовних здібностей. Однак у процесі формування навичок міжкультурної комунікації належить урахувати національно-культурні особливості мови. Важливо навчити іноземців розуміти особливості української культури, ознайомити їх із традиціями і звичаями України (ілюстровані стенди кафедри «Українські звичаї та обряди»), з головними історичними подіями, що мають велике значення в розбудові держави. Метою таких занять є наочне знайомство іноземців з площами Конституції і Свободи, вулицями Сумською, Університетською, проспектом Московським і Науки, історичними місцями (Університетською гіркою, Бурсацьким узвозом), пам'ятником Т.Г. Шевченкові та різними архітектурними пам'ятками міста. Екскурсія до історичного музею Харкова викликає зацікавленість до старовинних предметів побуту й одягу, історичних подій України в контексті світової історії загалом і міста Харкова зокрема. Іноземці з цікавістю ознайомлюються з пам'ятками Харкова в мініатюрі на площі архітектора Бекетова. Зазвичай тут відбувається активний діалог викладача зі студентами, де можна спостерігати засвоєння іноземними здобувачами базової лексики, відмінків української мови, дієслів руху, стилю мовлення.

Важливим аспектом у методиці викладання української мови як іноземної є наочність, оскільки за допомогою неї можна продемонструвати лексичне значення слова. Під час україномовної підготовки оптимізувати й унаочнити навчальний процес дозволяє саме навчальна екскурсія як спосіб формування лінгвокраїнознавчої компетентності у поєднанні з аудиторним заняттям.

Отже, викладання української мови на всіх етапах роботи з іноземцями передбачає проведення екскурсій по Харкову, до історичного музею, де здобувачі вступають у діалог з викладачем, переглядаючи унікальні архітектурні та скульптурні пам'ятки міста, швидше адаптуються до міста, де мешкають і навчаються. Усе зазначене дає можливість сформувати лінгвокраїнознавчу, міжкультурну та комунікативну компетенції, сприяє розширенню лексичного запасу і діалогу, підвищує мотивацію іноземних здобувачів до ознайомлення і вивчення української мови й української культури.

Література:

1. Нефёдов И.В. Экскурсия как способ формирования лингвокультурологической компетенции при обучении РКИ / И.В. Нефёдов, М.А. Хашхаян // Молодой учёный. – 2015. – № 20 (100). – С. 602 – 606.
2. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. – М.: Изд. центр «Академия», 2000. –176 с.